

Vješta ili kompetentna djeca?

Laura Malavasi

Odgoj i obrazovanje u ranom djetinjstvu može biti razdoblje u kojem djeca stječu kompetencije za život. Laura Malavasi objašnjava kako odrasli mogu pomoći u ovom procesu.

Pitanje stjecanja znanja i kompetencija usko je povezano s odgojno-obrazovnim metodama i strategijama učenja. Kompetencije su rezultat socijalne konstrukcije u kojoj svaki pojedinac sudjeluje i u kojoj kontekstualni aspekti igraju važnu ulogu. U ovom smislu stjecanje kompetencija povlači pitanje kvalitete odgojno-obrazovnog djelovanja, organizaciju cjelokupnog okruženja i materijala za učenje: u konačnici, promišljanje stjecanja kompetencija znači i promišljanje konteksta u okviru kojeg se izgrađuju dječja znanja. Pri tome moramo istaknuti razliku između vještina i kompetencija, koje se često miješaju iako se odnose na različite procese.

Od stjecanja vještina do izgrađenih kompetencija

'Vještine' su kvalitete koje nekome omogućuju da provede određenu radnju u nekom vremenu, dok se 'kompetencije' odnose na postizanje svijesti o specifičnim vještinama, koje vrijede u nekom zadanom kontekstu. Kompetencije nisu nešto što je opisano od strane odraslih: naprotiv, djeca trebaju samostalno otkriti vlastite kompetencije. Dijete treba biti svjesno toga da nešto može dobro učiniti.

Rad na stjecanju kompetencija zahtijeva vrijeme, naporan rad i promišljanje kako bi djeca mogla postati svjesna vlastitih snaga, a istovremeno razumjeti koje su njihove slabe strane i u čemu trebaju dodatnu pomoć. Odrasli tu igraju ključnu ulogu; uistinu, odgajatelji moraju biti sposobni kreirati

situacije i osigurati djeci iskustva koja će ih potaknuti na razvoj društveno prihvaćenih kompetencija. Svaki trenutak tijekom dana prilika je za razvoj kompetencija. Imajući to na umu, neke su situacije istovremeno poticajne i nude mogućnost promjene perspektive - od stjecanja vještina prema usvajanju kompetencija. Na primjer, slobodna dječja igra, koja se često odvija bez izravnog nadzora odraslih i u kojoj djeca postaju facilitatori međusobnih odnosa i naratori priča, jedna je od situacija u kojoj djecu vršnjaci prepoznaju i cijene zbog iskazanih sposobnosti i specifičnih znanja. Tijekom vremena za njegu u kupaonici, na primjer, također se pružaju prilike za stjecanje kompetencija, posebno onih koje se tiču samostalnosti,

samosvijesti i uvažavanja drugih. Odrasli trebaju razvijati oštrinu zapažanja kako bi mogli prepoznati razvojni napredak i slabe strane djeteta. Kroz ciljano opažanje odrasla osoba

može uočiti trenutak u kojem dijete ima teškoće u obavljanju neke aktivnosti i pretvoriti tu situaciju u novu, izazovnu situaciju za učenje. Je li onda dijete vješto ili kompetentno?

Složeno međudjelovanje

Kompetencija proizlazi iz složenog međudjelovanja svijesti pojedinca da zna nešto učiniti dobro i vješto, i drugih, koji će to prepoznati i uvažiti.

Kvaliteta i raznolikost odgojno-obrazovnog djelovanja i iskustva učenja s kojima se djeca susreću, omogućuju nam da razlikujemo vještine od kompetencija. Štoviše, ta kvaliteta i raznolikost potiču razvoj od vještina prema kompetencijama, omogućujući djeci da sama otkriju vlastite kompetencije, koje onda bivaju i socijalno prihvaćene - i, što je najzanimljivije, potiču važnost procesa samoprocjene.

Ovaj aspekt stjecanja kompetencija od velike je važnosti i za odgajatelje i za djecu, budući da je samoprocjena dio procesa aktivnog učenja. Odraslima to pruža priliku za kritičko promišljanje kvalitete vlastitog odgojnog djelovanja: to znači usmjeriti pozornost na one elemente koji djeci pomažu da autonomno razviju znanja i kompetencije u okviru nekog inventivnog konteksta (na primjer, poticanje kritičkog mišljenja). Djeci samoprocjena potiče razvoj samosvijesti i spoznaju o vlastitim mogućnostima, pružajući im prilike da se osvrnu na svoj spoznajni i osobni napredak postavljajući si pitanja poput *što sam naučio/la, što mogu učiniti dobro, što mi je bilo teško*.

Podsjećanje na događaje iz priče od bitne je važnosti za djecu. Budući da ona priče stvaraju i razrađuju, priče postaju teorije, te zauzvrat djeci pomažu ojačati vlastite kompetencije. Kad djeca svoje priče prenose cijeloj grupi, to ih sve obogaćuje i koristi im kao osnova za nove igre, te pomaže razvoju spoznajnih, emocionalnih i socijalnih kompetencija.

Zbog svega ovoga važno je djeci osigurati zanimljive izazove, potičući njihovu radoznalost i želju za učenjem. Odluka je dobre prakse nadovezivati se na dječja pitanja i interese, što je vidljivo i iz prikazanih izvadaka konverzacija s djecom. Ovdje djeca govore o različitim oblicima predmeta, te razvijaju teorije kako bi odgovorili na vlastita pitanja.

Možda ono što nema oblik i ne postoji? Ništa što nema oblik ne postoji. (Giulia, 4 godine i 9 mjeseci)

Ne moraju svi oblici biti isti, oblici se mogu mijenjati. Ako predmet okreneš, oblik se promijeni, ali ako ga okreneš još malo više, oblik se vrati na onaj kakav je bio. (Maurizio, 4 godine)

Krugovi su čudni jer nemaju rubove, ali nemaju niti jednu stranu! (Giulia, 5 godina i 3 mjeseca)

Ako je nešto malo, znači da je nešto drugo veće, postoje male i velike stvari... Jedno je sigurno, ako su stvari premale, onda ih ne vidiš. (Matteo, 3 godine i 11 mjeseci)

Stvari mijenjaju oblik, ili više nisu iste, ako im se promijeni boja. (Alessandro)

Suprotno znači na drugoj strani. Stvari uvijek imaju i drugu stranu. (Matteo, 5 godina i 8 mjeseci)

Tamo: znači blizu, od mene. Blizu: znači ova strana zida, ali je daleko od drugog zida. Daleko: nije blizu ničega, ili je blizu svemu što je daleko. (Giulia, 5 godina i 3 mjeseca)

Kompetencije kao suradnja koja se međusobno osnažuje

Gornja razmišljanja započinju idejom oblika, te su prilika da se započne razgovor o različitim gledištima - povremeno s vrlo izraženim filozofskim značenjima - te da se progovara o osjećajima i emocijama, povezanima s ovim iskustvom. Kad se djeca osjećaju kompetentnom

u nečemu, to ne samo da im povećava samopoštovanje i sveukupnu dobrobit, već također poboljšava njihove odnose s drugima. Stoga se kompetencije mogu analizirati i kao uzajamno osnažujuća suradnja između dječjeg kognitivnog i emocionalnog, temeljena na aktivnostima u odnosu prema drugima, kao i na potrebi da drugi uvažavaju ono što znamo. Iz ovakvog kuta gledanja, odrasli sve više nastupaju prema djeci kao njihovi partneri, koji pripomažu u kognitivnom razumijevanju i razumijevanju odnosa, kao netko s kim djeca dijele svoja saznanja i osjećaju zajedništvo u procesu stjecanja znanja. Dječje kompetencije za razumijevanje svijeta neprestano se izgrađuju i povezane su i sa stupnjem znatiželje i željom odraslih da razumiju i istraže svijet. Odrasle osobe koje pomažu djeci u njihovim kompetencijama, nisu ograničene vlastitim razumijevanjem svijeta, već se u potpunosti prilagođavaju interesima djece, kako bi izgradili nove, uzbudljive međuljudske odnose. Odgajatelji pokušavaju proširiti granice u kojima se odvija odgojno-obrazovni proces, uz preuzimanje odgovornosti i hrabrosti da priznaju kako razgovor o kompetencijama znači govoriti više o prilikama nego o ciljevima učenja.

Laura Malavasi je pedagoginja u društvenoj zajednici 'Argentovivo' iz mjesta Correggio, u blizini Reggio Emilie.
laura.malavasi@coopargentovivo.it